

Slovenska
filharmonija

SOS

SOS 2

Sezona 2022/23

Ofelija

SOS 2 Sezona 2022/23

SOS

19. oktober 2022 ob 19.30
Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Ofelija

Orkester Slovenske filharmonije

Titus Engel
dirigent

Nicole Chevalier
sopran

Ana Dolžan
koncertna mojstrica

Neville Hall (1962)

so flamed in the air
tako plameneč v zraku

so flamed III
tako plameneč III

so flamed I
tako plameneč I

so flamed IV
tako plameneč IV

so flamed II
tako plameneč II

so flamed V
tako plameneč V

so flamed in the air
tako plameneč v zraku

epilogue?
epilog?

Hans Abrahamsen (1952)

let me tell you
naj povem ti

I. del

Let me tell you how it was
Naj povem ti, kako je bilo

O but memory is not one but many
O pa spomin ni en sam, temveč mnog

There was a time, I remember
Bil je nek čas, spominjam se

II. del

Let me tell you how it is
Naj povem ti, kako je

Now I do not mind
Zdaj ne moti me

III. del

I know you are there
Jaz vem, da si tam

I will go out now
Zdaj bom odšla ven

Carl Nielsen (1865–1931)

Simfonija št. 4, op. 29, »Neugasljiva«

Allegro

Poco allegretto

Poco adagio quasi andante

Allegro

Novozelandski skladatelj **Neville Hall**, ki že od leta 1993 živi in deluje v Sloveniji, brusi in mojstri izvorni modernistični jezik, obenem pa se pogosto odloča za redukcijo glasbenega materiala. Tako ob previdnem strukturiranju niso presenetljivi prefinjena gestika in najmanjši dinamični vzgibi. Hall pred nas postavlja razredčene zvočne fragmente, ki se pogosto pomikajo proti tišini. Ob snovanju skladbe namenja dovolj premislekov strukturi in kvalitetam uporabljenega materiala, v čemer se kaže skladateljev davek tako spektralni glasbi kot tudi novi kompleksnosti. Po uvodnem šolanju na rodni Novi Zelandiji je Hall študij nadaljeval pri Francu Donatoniju na Glasbeni akademiji Chigiana v Sienni, pomembnejše impulze pa so gotovo dala srečanja z Brianom Ferneyhoughom, tipičnim predstavnikom nove kompleksnosti, in Gerardom Griseyjem, vodilnim skladateljem spektralizma.

Mnoge Hallove skladbe so zgrajene s pomočjo razraščajočih, skorajda fraktalno zasnovanih struktur – skladatelj strukturo širi iz enega samega zvočnega dogodka in njegovih

Foto: Klemen Kunaver, arhiv DSS

Neville Hall

številnih izpeljank, ki so okoli svojega središča razporejene po logiki vedno novih variacijskih poganjkov. Na podoben način je zasnovana tudi nova kompozicija ***so flamed in the air*** (*tako plameneč v zraku*), v kateri pa posamezni dogodki niso predstavljeni linearno, torej na način, da se zapovrstjo razraščajo eden iz drugega, temveč se posamezne verzije med seboj »srečujejo«. Skladba je napisana v sedmih stavkih, pri čemer meri najkrajši zgolj petnajst sekund in najdaljši štiri minute. Skladatelj je o svojem delu, ki je bilo krstno izvedeno leta 2021, zapisal: »Sedem kratkih stavkov sledi genezi glasbenega dogodka, ki se v celoti pojavi v drugem stavku. Postopna modifikacija, dekonstrukcija in širjenje te ideje rojevajo mrežo dogodkov, ki tvorijo osnovo za druge stavke. Vsak od stavkov predstavlja zaokroženo fazo rasti, ki izhaja iz serije ‚trkov‘ dogodkov iz mreže. Rezultat je razpršitev in rekonfiguracija medsebojno povezanega materiala skozi celotno kompozicijo, kar povzroča homologno strukturo, v kateri navidezni kontrasti prikrivajo notranje podobnosti, ki izhajajo iz skupnega jedra.« Kljub poetskemu naslovu – skladatelj si naslove za svoja dela redno sposoja iz verzov ameriškega pesnika Ezre Pounda – v skladbi ne gre iskati uresničitve kakšnih programskih vodil. V tem pogledu velja pritrđiti misli Larise Vrhunc, da »Neville Hall sodi med tiste skladatelje, ki bivajo v zvoku. Pri njem ni niti sledi želje po pripovedovanju.«

Danski skladatelj **Hans Abrahamsen** je svojo glasbeno kariero pričel kot rogist, kasneje pa je bil sprejet na dansko Kraljevo akademijo za glasbo, kjer se je začel zanimati tudi za kompozicijo in glasbeno teorijo ter se med drugim izpopolnjeval pri skladateljih P. Nørgårdu in P. Gudmundsensu-Holmgreenu. Svoje prve

Foto: Lars Skaaning

Hans Abrahamsen

kompozicije je napisal v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, z njimi pa se je zapisal tako glasbenemu političnemu aktivizmu kot tudi »novi enostavnosti«, s katero se je skušal skupaj z generacijskimi kolegi upreti prevladujoči serialni doktrini. Abrahamsen je s svojimi deli pogosto vzpostavljaj tudi dialog s preteklostjo in tako ustvaril samosvoj glasbeni jezik, v katerem kombinira poteze sodobnosti z mističnostjo preteklega. V devetdesetih letih je zapadel v ustvarjalno krizo, zato se je posvečal predvsem orkestracijam in adaptacijam del starejših skladateljev, tik pred obratom stoletij pa je ponovno našel svoj izraz, za katerega so značilne svetle orkestrske barve in namigi na minimalizem. Tipična za novi slog je orkestrska skladba *Sneg* (2008), ki sloni na starodavnih tehnikah kanona, pobarvanih s svetlimi zvočnimi odtenki, ki jih je skladatelj poimenoval »bela polifonija«. Takšne barve prevevajo tudi skladbo **let me tell you** (*naj povem ti*), posvečeno slavni sopranistki Barbari Hannigan. Osnovo za skladbo predstavlja besedilo glasbenega kritika in libretista

Paula Griffithsa, ki je prevzel 481 besed iz vloge Ofelije v Shakespearovem *Hamletu* in jih nato uredil na nov način, tako da v novih monologih spoznamo povsem izvirne odtenke junakinjinega čutenja in razmišljanja. Osnovno razpoloženje odkriva že prva pesem, ki z zvokom piccolov, celeste in flažoletov v violinah naznačuje krhko, verjetno zimsko prosojnost, ki sicer namiguje na tradicionalno tonalnost, a se ji vsakič tudi spretno izmika. Podobno velja za ritem, ki ohranja pulz (na začetku z značilnimi oktavnimi oscilacijami v celesti), toda mesto težke dobe ostaja kljub temu ambivalentno. Pevski part močno zaznamujejo značilne tonske repetitije, ki jih je skladatelj prevzel od Monteverdija – a če se zdijo pri baročnem mojstru predvsem ornament, jih Abrahamsen uporablja v ekspresivne namene: izjave Ofelije postanejo tako omahljive. Ponavljanje pa ne zaznamuje zgolj pevkinega parta, temveč tudi skladbo kot celoto, saj se začetna zvočna krajina kasneje ponavlja v različnih metamorfozah. Paul Griffiths je zapisal: »Smo v snegu, v beli pokrajini, kjer brisanje detajlov in kontur ustvarja možnosti za stalno prenavljanje.«

Danskega skladatelja **Carla Nielsena** lahko razumemo kot vmesno figuro, ki je povezovala dve stoletji in hkrati tudi dve raznoliki estetski paradigmi. Po eni strani je še ždel v 19. stoletju, ki je nanj vplivalo z Brahmsovimi zgledi, po drugi strani pa je živel že globoko v 20. stoletju, ki je v simfoničnem smislu pripadalo Šostakoviču. Tako Nielsenova glasba prestopa meje med romantiko 19. in modernizmom 20. stoletja, kar pomeni, da po eni strani zaupa moči izrazne emocionalnosti, po drugi pa spreminja robove tonalnosti in oblike.

Nielsen je izhajal iz revne družine vaškega slikarja, rodil pa se je kot sedmi izmed dvanajstih otrok. Pot do glasbe je našel kot samouk. Učil se je violino, klavir in rog, s katerim se je izkazal kot vojaški glasbenik. Z osemnajstimi leti se je vpisal

na konservatorij v Københavnu, kjer je študiral violino, klavir in teorijo. Postal je violinist v kraljevi kapeli, kjer se je seznanil z Wagnerjevo glasbo, kar ga je vzpodbudilo, da je podobno kot ostali skandinavski skladatelji romal na dodatne študije v Nemčijo. V zadnjem desetletju 19. stoletja je pričel pisati niz šestih simfonij, s katerimi si je vsaj v domačem, danskem okolju prislužil izstopajoče mesto.

Četrto simfonijo je začel ustvarjati leta 1914 ob začetku prve svetovne vojne, ki pa je prinesla tudi intimne skrbi – zaradi afere z domačo varuško se je ohladil njegov zakon s kiparko Anne Marie Brodersen. Sredi takšnih vrtincev in tegob se je skladatelju porodila zamisel o posebni skladbi, ki sicer ne bo programska, a bo »izražala vse tisto, kar razumemo kot veselje do življenja oziroma življenje samo; to je vse, kar se giblje, kar si želi življenja, česar ne moremo imenovati ne dobro ne slabo, ne visoko ne nizko, ne veliko ne majhno, ampak samo to, kar je življenje ali kar želi življenja. Brez posebne ideje o čem veličastnem ali čemerkoli prefinjenem in nežnem ali vročem ali hladnem, ampak samo življenje in gibanje, vendar drugačno, zelo drugačno, a koherentno in kot da vedno teče v enem velikem loku, v enem samem toku.« Do leta 1916, ko je simfonijo končal, je Nielsen našel tudi ustrezen naslov zanjo, ki ga je razložil takole: »Naslov *Neugasljiva* [...] naj bi izražal najelementarnejše sile med ljudmi, živalmi in celo rastlinami. Če bi bil ves svet uničen zaradi požarov, poplav ali vulkanov in bi bilo vse uničeno in mrtvo, bi narava vseeno začela znova poganjati novo življenje. [...] Kmalu bi se začele razmnoževati rastline, videlo in slišalo bi se razmnoževanje in kričanje ptic, čutilo bi se hrepenenje človeških bitij. Skušal sem predstaviti te ‚neugasljive‘ sile.«

Simfonija teče v neprekinjenem toku, v katerem pa vendarle lahko prepoznamo identiteto štirih klasičnih simfoničnih stavkov. Prvi stavek se

odpira s krikom timpanov in pihal, intenzivnost pa še krepí vzporedno preskakovanje med dvema tonaliteta (d-molom in E-durom). Ko se divjanje pomiri, intonirata dva klarineta v vzporednih tercah mirno melodijo, ki se povrne še v tretjem in četrtem stavku in za katero bi bilo mogoče trditi, da najbolje ponazarja duha »volje po življenju«. Skladatelj je tako eksponiral kontrasten material, ki v nadaljevanju niha med nenadno nežnostjo in prav tako silovitim divjanjem. V izpeljavi se »neugasljiva« tema razbije na majhne drobce, ki vodijo v pravo nevihto in ta še enkrat prinese »neugasljivo« temo v obliki zmagovitega korala, nato pa sledi pomiritev v godalih in timpanih, iz katere se izvije kratki scherzozni stavek, namenjen skoraj izključno pihalom. Stavek je mogoče razumeti kot mirni intermezzo, ki prinaša tudi nekaj okusa po ruralnem. Precej nenadoma pa se iz takšne spokojne naivnosti vzdigne unisono padajoča misel violin, vpeta v kontrapunkt z nizkimi godali, kar označuje začetek tretjega stavka. Začetna intenzivnost se kasneje umakne nežnosti solističnih godal in pihal, ki se zapletajo v vse kompleksnejši kontrapunkt, ta pa vodi do velikega vrhunca, ki se nato upeha v trilčkih violin in kratkih melodičnih fragmentih oboe. Zadnji stavek je ponovno dramatičen in agresiven, v njem pa dobita glavno besedo dvobojujoča se timpanista, postavljena na nasprotni strani orkestra. Glasba divja, se predaja virtuoznosti in briljanci, dokler se končno ne umakne »neugasljivi« temi v rogovih, ki potrjuje neizmerno življenjsko silo.

Gregor Pompe

Titus Engel

dirigent

Foto: Kaupo Kikkas

Revija *Opernwelt* je **Titusa Engla** imenovala za dirigenta leta 2020. Muzikologijo in filozofijo je študiral v Zürichu in Berlinu, kompozicije pa se je učil v Dresdnu pri Christianu Kluttigu. Kot asistent se je nato izpopolnjeval še pri Sylvainu Cambrelingu, Marcu Albrechtu in Petru Rundelu.

Engel je pogost gost največjih evropskih orkestrrov, poleg standardnega repertoarja 19. in 20. stoletja pa njegova strast velja tudi historični izvajalski praksi, povezani z glasbo starejših zgodovinskih obdobj, in sodobni glasbi. Še posebej ga privlačijo sodobne oblike glasbenega gledališča, ki po njegovem mnenju lahko uresničijo družbene utopije. Med orkestri, ki jih je že vodil, gre omeniti vsaj orkestra Pariške nacionalne opere in Nemške opere iz Berlina, Orkester Mozarteuma iz Salzburga, Simfonični orkester Jugozahodnega nemškega radia, Orkester Koncertne hiše Berlin, Komorni orkester Gustava Mahlerja, Orkester Philharmonia ter tudi komorne sestave iz Basla, Stuttgarta, Zürichu in Münchna. Kot gostujoči dirigent redno sodeluje z zasedbami Ensemble Modern, Ensemble Musikfabrik, Collegium Novum Zürich, Remix Ensemble in Klangforum Wien.

Kot operni dirigent je debitiral leta 2000 v Dresdnu, od takrat pa je vodil izvedbe v Stuttgartski državni operi, Komični operi

Berlin, Bavarski državni operi, Operi Frankfurt, Hamburški državni operi, Kraljevem gledališču Madrid, Lyonski operi, Državni operi Unter den Linden (Pod lipami) iz Berlina idr. Pri tem je krstil številna nova glasbeno-gledališka dela skladateljev, kot so Olga Neuwirth, Rebecca Saunders, Chaya Czernowin, Elena Mendoza in Bernhard Gander. Leta 2016 je v Gledališču Basel pripravil prvo švicarsko izvedbo dela Stockhausnove heptalogije *Četrtek*, ki jo je revija *Opernwelt* izbrala za predstavo leta.

Sodeloval je pri nastanku številnih tonskih in DVD posnetkov. Je tudi ustanovitelj Akademije Musiktheater Heute (Glasbeno gledališče danes) in urednik publikacij o sodobnih oblikah glasbenega gledališča.

V letošnji sezoni je dirigiral Webrovemu *Čarostrelcu* v opernem gledališču v Baslu. Načrtuje še sodelovanje z Bavarsko državno opero pri uprizoritvah Humperdinckove opere *Janko in Metka* in Lehárjeve *Judite*, v Lyonu pa bo dirigiral Bartókovo opero *Grad vojvode Sinjebradca*. Nastopil bo še na festivalu Musikfest Berlin in turneji s Simfoničnim orkestrom Poljskega nacionalnega radia. V sezoni 2023/24 bo zasedel mesto glavnega dirigenta Sinfoniette iz Basla.

Nicole Chevalier

sopranistka

Foto: Maurice Korbel

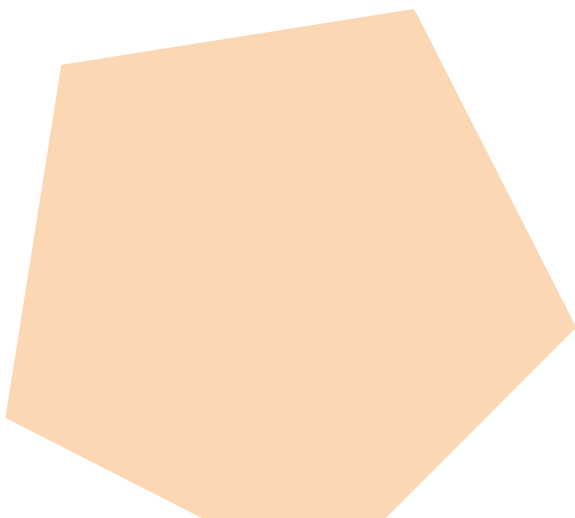
Ameriška sopranistka **Nicole Chevalier** je julija letos kot Elektra v Mozartovem *Idomeneju* debitirala na Festivalu Aix-en-Provence. Na Salzburškem festivalu ji je leta 2019 prav v tej vlogi uspel mednarodni preboj z dirigentom Teodorjem Currentzisom in režiserjem Petrom Sellarsom. Pred kratkim je v vlogi Vitellie v operi *La Clemenza di Tito* in Donne Elvire v *Don Giovanniju* debitirala v Kraljevi operi Covent Garden v Londonu. Sledil je hišni debi v Berlinski državni operi, kjer je ponovno nastopila kot Donna Elvira.

Na mednarodnem prizorišču je poustvarila nekaj odmevnih vlog, med njimi Violeta v *La Traviati* na festivalu Musikfest v Bremnu, Leonoro v *Fideliju* in Thaïs v istoimenski operi v gledališču Theater an der Wien ter Elektro v *Idomeneju* na festivalu v Baden-Badnu. V Komični operi Berlin je nastopila v Verdijevi *La Traviati*, Offenbachovi opereti *Lepa Helena*, Medeji Ariberta Reimanna in štirih glavnih ženskih vlogah Offenbachovih *Hoffmannovih pripovedk*. Z njimi se je predstavila tudi občinstvu opere La Monnaie v Bruslju.

Njene interpretacije Thaïs in Leonore so na voljo tudi na DVD posnetkih. Deutsche Grammophon v kratkem načrtuje še izdajo Mozartove skladbe *Alcandro, lo confesso*, ki jo je Nicole Chevalier posnela s Freiburškim baročnim orkestrom. Za Berlinski bienale je bila leta 2020 posneta tudi uprizoritev Schönbergovega dela *Pierrot lunaire*, pri kateri je sodelovala z dirigentom Kentom Naganom in Državnim filharmoničnim orkestrom iz Hamburga.

Leta 2017 je prejela gledališko nagrado Der Faust kot najboljša operna izvajalka v Nemčiji.

V letošnji sezoni je v opernem gledališču v Baslu debitirala kot Agata v Webrovem *Čarostrelcu*. Nastopila bo še v Offenbachovih *Hoffmannovih pripovedkah* v koprodukciji Grške nacionalne opere in opere La Monnaie ter se ponovno predstavila na Festivalu Aix-en-Provence kot Despina v novi uprizoritvi Mozartove opere *Così fan tutte*.

Hans Abrahamsen

naj povem ti

Paul Griffiths po noveli *let me tell you*
Prevedel Martin Petrovčič

I. del

1.

Naj povem ti, kako je bilo.

Vem, da to zmorem.

Imam te talente:

koristim jih tu.

Pravico imam.

Moje besede morda so uboge,

a bodo morale biti dovolj.

Bil je nek čas, ko tegá nisem mogla:

še pomnim tisti čas.

2.

O pa spomin ni en sam, temveč mnog –

dolgo sva ustvarila glasbo

in jo bova spet,

znova in znova,

s stvarmi, ki jih veva, in s čim, česar ne,

z resničnimi in s čim, kar sva si izmislila,

s čim, kar je ostalo že od zdavnaj prej,

in s čim, kar je prišlo danes zjutraj,

s čim, kar bo jutri izginilo,

in s čim, kar je bilo dolgo tam,

pa ne najdeva nikdar,

kajti spominu konca ni.

3.

Bil je nek čas, spominjam se, ko nisva imela glasbe,

čas, ko časa ni bilo za glasbo,

in kaj je glasba, če ne čas –

čas zdaj in čas nekoč sta nadse se zvrnila,
čas zasukan in zrahljan,
čas ukrivljen,

čas razpihan sem ter tja,
čas blag in krut,
čas nem in dolg?

II. del

4.

Naj povem ti, kako je,
ker si ti tisti, ki me je napravil več, kot sem,
ti si tisti, ki je razrahljal to glasbo.

Tvoj obraz je moja ura glasbe
in jaz pojem.

5.

Zdaj ne moti me, ali je dan ali je noč,
Če noč je, zaskovikala bo sova.
Če jutro je,
bo zazvončkljala taščica.
Noč, dan: zame razlike pač ni.

Kar bo napravilo razliko, je, če si z mano ti.
Ker si moje sonce.

S soncem si me ožgal
in obrnil me k svetlobi.

Ti si napravil me kot steklo –
kot steklo v zanosu od tvoje luči,
kozarec, v katerem je lila svetloba

in lila in lila in še,
kozarec, v katerem so plohe luči,
neminljive luči.

III. del

6.

Jaz vem, da si tam.
Vem, da te bom našla.
Naj povem ti, kako bo.

7.

Zdaj bom odšla ven.
Spustila bom vrata
in ne gledala roké, ko ponesem jo proč.

Pada sneg.

Torej: šla bom naprej v snegu.
Upanje bom imela s seboj.

Pogledam gor,
kot da videti bi mogla sneg, ko pada,
kot da obdržati mogla bi oko na malčku njega

in videti, kako se spušča
vseskozi dol do tal.
Ne morem.

Snežne rože so si vse enake
in ne morem obdržati oči na eni.
To bom pustila in šla naprej.
Šla bom naprej.

Oktober, november 2022

PVC 1

Spogledovanje s časom

21. oktober 2022 ob 19.30

Predkoncertni pogovor ob 18.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Zbor Slovenske filharmonije

Helena Fojkar Zupančič, dirigentka

Spored:

Uroš Krek, **Vaughan Williams**, **Ildebrando Pizzetti**,
Tadeja Vulc, **Damijan Močnik**

FKK 1

Mala žalna glasba

27. in 28. oktober 2022 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Heinz Holliger, dirigent

Spored:

Franz Schubert (ork. Roland Moser):

Simfonija v D-duru, D. 936

Franz Schubert: Nonet v es-molu, D. 79,

»Franz Schuberts Begräbnis-Feyer«

Roland Moser: Echoraum

Franz Schubert: Simfonija št. 7 v h-molu, D. 759,

»Nedokončana«

Sodobne
orkestrske
skladbe

VIP 2

V skrivnosti

4. november 2022 ob 19.30

Predkoncertni pogovor ob 18.30

Dvorana Marjana Kozine, Slovenska filharmonija

Zbor in instrumentalni ansambel

Slovenske filharmonije

Tõnu Kaljuste, dirigent

Spored:

Alfred Schnittke: Rekviem

Arvo Pärt: Miserere*

* Prvič v Sloveniji

SMS 2

Glasovi notranjosti

10. in 11. november 2022 ob 19.30

Gallusova dvorana, Cankarjev dom

Orkester Slovenske filharmonije

Robertas Šervenikas, dirigent

Aleš Kacjan, flavta

Spored:

Algirdas Martinaitis: Nedokončana simfonija

Uroš Rojko: Inner Voices

Sergej Rahmaninov: Simfonija št. 3 v a-molu, op. 44

europ~~l~~akat

SiolNET.

TAM TAM

Če želite prejemati redna e-obvestila o programu Slovenske filharmonije, sporočite svoj e-naslov na info@filharmonija.si.

Koncertni list Slovenske filharmonije
Sodobne orkestrske skladbe – SOS 2
Izdala: Slovenska filharmonija
Direktor Slovenske filharmonije in
umetniški vodja OSF: Matej Šarc
Umetniški vodja ZSF: Gregor Klančič
Avtor spremne besede: Gregor Pompe
Jezikovni pregled: Ana Kodolja
Oblikovanje: Arih Dinamik, d. o. o.
Prelom: Vlado Trifkovič
Ljubljana, oktober 2022

Redakcija koncertnega lista je bila končana
17. oktobra 2022.

ISSN 2350-5117

Slovenska filharmonija –
Academia philharmonicorum

@slofilharmonija

Slovenska filharmonija
Orkester Slovenske filharmonije
Zbor Slovenske filharmonije

Kongresni trg 10
1000 Ljubljana
T +386 1 2410 800
E info@filharmonija.si
www.filharmonija.si

Ustanoviteljica Slovenske filharmonije je Vlada Republike Slovenije. Dejavnost Slovenske filharmonije financira Ministrstvo za kulturo.

Slovenska
filharmonija